

Iloisa Sisko ja Reima Veikko – miten kaksosten nimet muodostavat parin?

1. *Kuin kaksi marjaa?*

Kaksoset mielletään monella tavalla yhteen kuuluviksi. Kaksosilla on usein samanlaiset vaatteet, yhteiset ystävät ja yhteinen huone. Kaksoset ovat usein myös koulussa samassa luokassa. Ajatellaan myös, että kaksoset ovat aina yhdessä ja että he ovat toistensa lähimmät ystävät ja perheenjäsenet. (Paasioksa 1989, 38–66, 85.)

Usein kaksosilla on myös samankaltaiset nimet. Kaksosten keskinäistä suhdetta sekä minäkäsityksen ja identiteetin kehitystä psykologian pro gradu -työssään tutkineen Paasioksan (1989) aineistona olevista kaksosista kuudella yhdeksästä identtisestä ja neljällä kahdeksasta epäidenttisestä kaksosparista oli samantapaiset nimet. Paasioksa on kuitenkin tietosuojasyistä muuttanut nimet, mutta pyrkinyt korvaamaan ne alkuperäisten kaltaisilla (Paasioksa 1989, 42).¹

Nimistöntutkijoista tanskalainen Eva Villarsen Meldgaard on kööpenhaminalaisten etunimiä 1650–1950 käsittelevässä väitöskirjassaan (1990) tarkastellut myös kaksosten nimiä. Meldgaard on havainnut, että kaksosten nimet ovat usein äänteellisesti sointuisia (alku-, sisä- ja loppusointuisia) ja että useimmiten kaksosille on annettu yhtä monta nimeä; tosin poikkeuksiakin on. Meldgaardin mukaan kaksosten nimenannossa on pyrkimystä nimien yhteensopivuuteen, mutta vasta 1900-luvulla. (Meldgaard 1990, 197–204.) Suoma-

¹ Paasioksan muotoilemat identtisten kaksosten nimet ovat *Anne ja Anja, Silja ja Milja, Milla ja Maria, Lasse ja Tuomo, Mikael ja Markku, Miika ja Markus, Kai ja Kosti, Asko ja Osmo ja Jarmo ja Jori*. Epäidenttisille kaksosille on annettu nimet *Marjukka ja Annukka, Paula ja Mervi, Kaarina ja Eliisa, Maija ja Taija, Jani ja Jyri, Tero ja Tommi, Pertti ja Kauko* sekä *Rami ja Saku*. (Paasioksa 1989, 137.)

laisista etunimien tutkijoista Kiviniemi viittaa kaksosten nimiin kirjassaan *Rakkaan lapsen monet nimet* ja toteaa mm., että kaksosten nimet ovat usein alkusointuisia ja rakenteellisesti yhtäläisiä (Kiviniemi 1982, 159).

Samantapaisia seikkoja kuin mainitsemani tutkijat ovat havainneet kaksosten nimistä olen saanut selville itsekkin. Koska suomalaisten kaksosten nimiä ei ole tähän mennessä varsinaisesti tutkittu, pyrin tässä artikkelissani selvittämään, millaisia ne ovat. Lähtökohtana on käsitys, että kaksosten nimet ovat yhteensopivia, ja keskeisin kysymykseni on, mitkä piirteet kaksosten nimiä yhdistävät, ts. miten kaksossisarusten nimet muodostavat parin.

Aineistonani ovat yhteensä 647:n Jyväskylässä ja Turussa kastetun kaksosparin ristimänimet. Jyväskylässä on luterilaisen seurakunnan kastekirjojen mukaan vuosina 1766–1930 kastettu 194 kaksoset. Poikakaksosia näistä on 59, tyttökaksosia 61 ja sekapareja (tyttö & poika) 74. Turussa on vuosina 1904–1957 kastettu 443 kaksoset, joista poikapareja on 138, tyttöporeja 120 ja sekapareja 185.²

Nimitän kaksossisaruksia *kaksosiksi* tai *kaksospariksi*, joka voi olla *poikapari*, *tyttöpari* tai *sekapari* (vrt. Meldgaard 1990, 198: ”blandat” *tvillingepar*); tarkoittaessani vain toista kaksosista käytän nimitystä *kaksosparikki*. Kaksosparin nimistä käytän nimitystä *nimipari* tai *pari*. Nimiparin muodostavat esim. kaksosveljesten nimet *Matti Juhani* ja *Mikko Kalevi*. Kaksosparikin etunimien muodostamaa kokonaisuutta, jossa voi olla yksi tai useampi *etunimi*, kutsun *ristimänimeksi*, koska kaikki aineistoni nimet on annettu kristillisessä kasteessa; näin esimerkiksi ristimänimessä *Matti Juhani* on kaksi etunimeä. Koska tutkin kaksosten ristimänimiä nimenomaan pareina, käytän nimiparin osia, ts. parikkien nimiä, yhdistämässä &-merkkiä ja esitän nimiparin kastekirjojen mukaisessa järjestyksessä. Esimerkkeinä luettelemani nimiparit ovat tyttö-, poika- ja sekapareittain aikajärjestyksessä vanhimmaasta nuorimpaan.

Kaksosten nimet ovat havaintojeni mukaan yhteensopivia. Tämä yhteensopivuus ilmenee ensinnäkin samanlaisuuden tavoitteluna siten, että kaksosilla on usein samantapaiset nimet. Joskus kaksosten nimet muodostavat parin siten, että nimet ovat komplementaarisia, jolloin ne ikään kuin täydentävät toisiaan ja muodostavat yhdessä kokonaisuuden. Äärimmäistä samanlaisuuden tavoittelua on samuus, se, että kaksosilla on jonakin etunimenään sama nimi. Joskus sisaruus on kaksosten nimissä ilmaistu eksplisiittisesti. Havainnollistan seuraavissa luvuissa aineistoni esimerkeillä, miten eri keinoin on saatu aikaan yhteensopivia kaksosten nimiä, nimipareja. Lisäksi pohdin, miksi joidenkin kaksosten nimet eivät ole yhteensopivia.

² Lämpimät kiitokset FL Helena Rautalalle, joka on kerännyt Turun kaksosten nimet ja luovuttanut ystävällisesti aineiston käyttööni.

2. Samantapaisuus

2.1. Äänteellinen sointuisuus

Sointuisuudella tarkoitetaan Koskimiehen mukaan (1964, 36) ”kielen äänneiden yhteensointuvaisuutta, harmoniaa ja yleensäkin äänneiden ”musiikin” pohjalla syntyviä kauneusvaikutelmia”. Sointuisuus ilmenee erilaisina sointumuotoina, esim. alkusointuna tai loppusointuna. Sointumuodoissa on kysymys samanlaisten tai toisiaan muistuttavien äänneiden kertaamisesta. Toisto synnyttää vaikutelman, että sanat (runoissa myös säkeet ja säkeistöt) kuuluvat yhteen. Siten toisto on muodollisen jäsentämisen väline, mutta sen tehtävänä on myös mm. korostaa ja kiinnittää huomiota. (Palmgren 1986, 328.)

Kaksosten nimissä esiintyy tietyissä asemissa samoja äännteitä. Samat äännteet ja niiden toistuminen saavat aikaan sen, että nimet vaikuttavat yhteensoivilta ja sointuvat yhteen. Kaksosten nimiä yhdistävät alku- ja loppusointu sekä muu sointuisuus, joskus jopa usea sointutyyppi samalla kertaa.

Alkusoinnalla tarkoitetaan saman äänteen tai äänneryhmän sananalkuista esiintymistä peräkkäisissä sanoissa (Leino 1970, 12; Wales 1990, 18; Hakulinen-Ojanen 1993, 24). Alkusointu on tavallinen tyylikeino esim. mainoksissa ja varsinkin Kalevalan kielen tyyppillinen piirre. Alkusoinnun eli allitteraation voimakkuus saattaa vaihdella: Alkusointu on joko vahvaa, jolloin samoja sananalkuisia konsonantteja seuraavat vokaalit (*lauloi lammin lattialle*) tai sananalkuiset vokaalit (*lauloi orrelle oravan*) ovat samoja. Toisaalta alkusointu voi olla heikkoa, jolloin kyseiset vokaalit ovat erilaisia (*lauloi ruskean reposen, rakas äiti armollinen*). (Leino 1970, 12.)

Kaksosten nimipareja näyttää yhdistävän kummankinlainen alkusointu. Heikkoa alkusointua on esim. seuraavissa nimipareissa, joissa nimipareille on yhteistä sama alkukonsonantti: *Salli & Siiri, Kerttu & Katri, Tarja & Tuire; Joseph & Jeremias, Toivo & Tauno, Reijo & Raimo; Juho & Jenny, Taimi & Toivo, Pentti & Pirkko, Merja & Markku*. Sama-alkuiseksi lienee tarkoitettu myös parit *Johan & Hjalmar, Carl & Gunnel, Gunnar & Kerttu* sekä *Frans & Rakel*, jotka suomen fonologisen ja fonotaktisen järjestelmän mukaan äännettäessä ovat sama-alkuisia. Toinen heikon alkusoinnun muoto, vokaalialkuisuus, on pareissa *Irja & Aino, Anneli & Irmeli, Emil & Oskar, Eino & Onni, Erik & Anna* ja *Urho & Aune*.

Vahvaa alkusointua esiintyy esim. nimipareissa *Eva & Elisabeth, Edit & Ester, Rakel & Ragnhild, Helga & Helmi, Maria & Martta, Anja & Aini, Maisa & Maarit, Tuija & Tuula; Arvo & Alvar, Olavi & Oiva, Martti & Markus, Harry & Harald, Aatto & Aatos, Erkki & Esa, Raimo & Rauno, Mauri & Markku, Pentti & Pekka; Henrik & Helmi, Martin & Margit, Anita & Aimo, Rea & Reino, Erkki & Eeva, Lasse & Laila, Marje & Martti*. Näissä tapauksissa samaa konsonanttia seuraa sama vokaali tai nimet alkavat samalla vo-

kaalilla. Sama-alkuisena voi pitää myös paria *Ossian & Åke*, vaikka nimien alussa on eri grafeemit.

Kaksosten nimet voi yhdistää toisiinsa myös sama loppuääne, esim. *Aina & Hilma, Helli & Helmi, Ritva & Paula, Tarja & Tuula, Sini & Päivi; Aatos & Frans, Leo & Keijo, Paavo & Tauno, Harri & Matti, Kai & Olli; Doris & Nils, Olli & Hillevi, Aino & Arvo, Kirsti & Heikki, Lisbet & Robert*, tai äännejono, kuten pareissa *Anna & Helena, Anna & Laina, Hilikka & Sirkka, Rut & Knut, Mauno & Bruno, Meeri & Mauri, Reino & Wieno, Tauno & Kaino, Veli & Raili*. Näissä tapauksissa sointuisuutta voisi nimittää loppusoinnuksi eli riimiksi, jos riimi määritellään väljästi siten, että sillä tarkoitetaan samaa äännejonoa tai vain samaa loppuäännettä, olipa tämä painollinen tai painoton konsonantti tai vokaali. Tavallisesti riimi tarkoittaa äännejonoja, jotka ovat painollisesta vokaalista alkaen sanan loppuun samoja (Koskimies 1964, 40; Wales 1990, 408; Palmgren 1986, 326–327). Selvemmin loppusointuisia ovat nimiparit *Anneli & Irmeli, Elina & Wilhelmina, Helvi & Elvi, Marita & Anita, Nyylikki [!] & Ainikki, Pentti & Antti, Pietari & Ivari, Reino & Eino*, joissa nimien lopusta jopa kolme, neljä äännettä ovat samoja. Toisaalta varsinkin samaa sukupuolta olevien kaksosten nimet voivat olla loppusointuisia ilman erityistä pyrkimystäkin, sillä suomalaiset miehennimet ovat usein *o-* ja naisennimet *a-* tai *i-*loppuisia (Kiviniemi 1982, 160). Jotkin nimiparit (ensimmäiset tai ainoat nimet) ovat sekä alku- että loppusointuisia: *Aili & Anni, Elli & Evi, Mirja & Maila, Leena & Liisa, Tarja & Tuula; Anton & Abdon, Urho & Uuno, Vilho & Vieno, Henry & Harry, Tarmo & Tapio; Aino & Arvo, Heli & Heikki, Kirsti & Kari, Kielo & Kauko*.

Monet kaksosten nimet ovat samantapaisia niin, että on vaikea sanoa, millainen äänteellinen yhtäläisyys oikeastaan on kyseessä. Kaksosten nimissä on esimerkiksi myös sellaisia pareja, joissa on 1. ja 2. tavun rajalla sama konsonanttiyhtymä. Ensimmäisten etunimien osalta tällä tavalla yhteensointuvia ovat parit *Heikki Olavi & Pekka Olavi, Olli Kalervo & Hillevi Mielikki* ja *Pekka Augustin & Mikko Augustin*, toisten nimien osalta parit *Irja Wellamo & Aino Tellervo, Kai Matti & Olli Antti* sekä *Katri Kyllikki & Urho Kullervo*, joista useimmat ovat myös loppusointuisia.

Äänteellinen yhdenmukaisuus voi ulottua niinkin pitkälle, että nimet ovat minimipareja, ts. eroavat toisistaan vain yhden äänteen suhteen: *Aaro & Iiro, Eero & Aaro, Keijo & Reijo, Laila & Leila, Maija & Kaija, Riitta & Reetta* (vrt. Kiviniemi 1982, 160). Yksi erilainen äänne on myös parissa *Erja & Eija*. Minimiparien tapaisia ovat myös parit *Ari & Kari, Ari & Sari, Helvi & Elvi, Reino & Eino*, jotka ovat samanlaisia, mutta toisessa nimessä on alkukonsonantti, joka toisesta, vokaalialkuisesta puuttuu.

Ensimmäisten nimien äänteellinen samankaltaisuus on usein varsin ilmeistä; on siis pyritty valitsemaan yhteensopivat puhuttelunimet. Jälkimmäisten nimien alkusointuisuus nimiparia yhdistävänä piirteenä taas jää usein piiloon.

Se tulee ilmi vain silloin, kun mainitaan koko ristimänimi. Silti kaksosten toisetkin nimet ovat varsin usein alkusointuisia, esim. *Anna Sara & Eva Sophia*, *Aila Anneli & Eija Aulikki*, *Marjo Leena & Pirjo Liisa*; *Fredrik Alexander & Robert Adolf*, *Reino Hjalmar & Wieno Johannes*, *Niilo Akseli & Väinö Anders*; *Eila Valentina & Demetri Valdemar*, *Kaisu Annikki & Seppo Antero*, *Ismo Mauno & Eija Marja*. Jostakin syystä toisten nimien alkusointuisuus on voinut olla nimenantajille tärkeääkin. Esim. parissa *Aaro Entero* [!] & *Iivo Emil* näyttää nimenomaisena tavoitteena olleen toisten nimien alkusointuisuus, koska *Aaro*-nimisen toiseksi nimeksi on muodostettu epätavallinen *Entero*. Kaksosparin *Rut Aili Eivor & Knut Reino Eigil* kolmannet nimet alkavat samalla äänneellä.

Kaksosten ristimänimet ovat usein myös kokonaisuuksina yhteen sopivia.³ Joissakin tapauksissa kaksosten sekä ensimmäiset että toiset nimet ovat alkusointuisia, esim. *Anna Siviä & Alli Sofia*, *Elli Helena & Evi Henrika*, *Aino Mirjam & Anni Maria*, *Tuula Kaarina & Tuija Kristiina*; *Arvo Kaleva & Alvar Kullervo*, *Aatto Osvald & Aatos Onerva*, *Pentti Johannes & Pekka Juhani*, *Tapani Kalervo & Timo Kalevi*; *Eero Allan & Ester Aliisa*, *Kurt Gunnar & Kerstin Gunhild*, *Teuvo Albert & Terttu Annikki*, *Hely Outi & Heikki Olavi*, *Risto Kalevi & Riitta Kaarina* sekä äännettäessä myös *Lea Hjördis & Leo Johannes*.

Selvää pyrkimystä yhteensopivuuteen ilmentää se, että molempien kaksosparikkien kummatkin nimet ovat alkusointuisia ja alkavat kaikki samalla äänneellä: *Esther Erika & Elin Elisa*, *Salli Salome & Sirkka Sylvia*, *Aina Alexandra & Aili Augusta*, *Sally Sylvia & Sirkka Sigrid*; *Wilho Vesa & Väinö Weikko*, *Arvo Aatos & Aarne Albin*, *Allan Alexander & Armas Alarik*, *Onni Olavi & Osmo Oskari* ja *Martin Malakias & Margit Margareta*. Omanlaisiaan pareja ovat ne, joissa molempien parikkien ensimmäinen ja toinen nimi ovat alkusointuisia mutta sisarusten nimet alkavat eri äänneellä: *Laina Lahja & Elsa Ester*, *Eero Eino & Aaro Arvo*, *Hemmi Herman & Viljo Walte*, *Arvo Alarik & Lauri Leonard*, *Terttu Tellervo & Pekka Pellervo*. Tämänäyttävyydessä pareissa yhdistyy kiinnostavasti samantapaisuus ja erilaisuus: nimervalintaperiaate on sama mutta sen ilmentymä kummankin parikin kohdalla erilainen.

Kun jälkimmäiset nimet päättyvät samaan äänneeseen, kuten *Ensio Unto & Aulis Arvo*, *Erkko Olavi & Jorma Juhani*, *Gunhild Sofia & Inez Maria*, *Elma Annikki & Tuovi Kyllikki*, *Thea Elisabeth & Thor Robert*, syntyy ristimänimistä ikään kuin säkeitä. Samaan äänneeseen lienee tarkoitettu päättyväksi myös nimipari *Aune Eine Ingeborg & Aate Sulo Nikanor*, jonka kolmannet nimet päättyvät äännettäessä r:ään, samoin parien *Viljo Richard & Hans Albert*, *Jari Arnold & Jorma August* ja *Sippo Atte Rikhard & Satu Sirk-*

³ En tässä yhteydessä tutki etunimien ja sukunimien yhteensopivuutta.

ku *Maarit* toiset tai kolmannet nimet, jotka eroavat toisistaan vain loppuään-
teen soinnillisuuden suhteen.

Vielä kiinteämpiä kokonaisuudet ovat silloin, kun jälkimmäisten nimien loppusointuisuuden lisäksi ensimmäiset nimet ovat alkusointuisia, esim. *Timo Kaarlo & Tarmo Antero, Harry Holger & Helge Waldemar*, ja jos ristimäni-
met ovat vielä yhtä pitkiä, ts. niissä on yhtä monta tavua, muodostavat nimi-
parit ikään kuin loppusointuisen säeparin: *Rakel Wilhelmina & Ranghild Ka-
rolina, Aune Eine Ingeborg & Aate Sulo Nikanor, Elli Helena & Eine Maria,
Ester Helena & Eine Linnea, Tyyne Lahja Lemmikki & Tuovi Saima Inkeri,
Seija Kyllikki & Sonja Tuulikki, Tarja Helinä & Tuula Kaarina*. Runoudessa
riimin funktio on osoittaa säkeen loppu ja erityisesti strukturoida säikeistöä eli
sitoa säkeet yhteen (Koskimies 1964, 40; Leino 1982, 78). Etunimiin sovel-
lettuna tämä voisi tarkoittaa sitä, että etunimet ovat loppusointuinen säepari
– tai sellaista voi lopputuloksen perusteella arvella nimenvalitsijoiden tavoit-
telleen.

Äänteellinen yhteensopivuus on nimissä varsin yleistä: äänteellisesti soin-
tuisia on lähes kolme neljäsosaa (73,5 %) kaksosten nimistä. Viidenneksessä
(21,0 %) kaksosten nimipareista nimiä yhdistää ensimmäisten etunimien al-
kusointu ja samoin viidenneksessä (19,6 %) ensimmäisten nimien loppusoin-
tu. Toiset etunimet ovat jotakuinkin harvoin (7,6 %) alkusointuisia, mutta sen
sijaan ne ovat verrattain usein loppusointuisia (18,9 %). Tämä viittaa siihen,
että kahdesta etunimestä koostuvat ristimänimet olisi suunniteltu ikään kuin
loppusointuiseksi säepariksi. Taulukoissa 1 ja 2 on esitetty alku- ja loppusoin-
nun sekä muun sointuisuuden yleisyys kaksospareittain.

Taulukko 1. Jyväskyläläisten kaksosten nimien äänteellinen sointuisuus.

	alkusointu			loppusointu			muu sointuisuus
	1.	2.	1. ja 2. ⁴	1.	2.	1. ja 2.	
tyttöparit	9/61 14,8 %	4/17 ⁵ 33,3 %	0/17 –	30/61 49,2 %	7/17 41,2 %	6/17 35,3 %	1/59 1,7 %
poikaparit	7/59 11,9 %	3/17 17,6 %	1/17 5,9 %	15/59 25,4 %	2/17 11,8 %	0/17 –	3/59 5,1 %
sekaparit	9/74 12,2 %	0/12 –	0/12 –	2/74 2,7 %	0/12 –	0/12 –	1/74 1,4 %
yhteensä	25/194 12,9 %	7/46 15,2 %	1/46 2,1 %	47/194 24,2 %	9/44 20,5 %	6/44 13,6 %	5/194 2,6 %

⁴ 1. ja 2. = kaksosten ensimmäiset nimet ja myös toiset nimet ovat sama-alkuisia, esim. *Anna Kaarina & Aune Kristiina*.

⁵ Vertauslukuna on jälkimmäisten nimien kohdalla tässä ja muissakin ryhmissä moninimisten kaksosten määrä.

Taulukko 2. Turkulaisten kaksosten nimien äänteellinen sointuisuus.

	alkusointu			loppusointu			muu sointuisuus
	1.	2.	1. ja 2.	1.	2.	1. ja 2.	
tyttöparit	30/120 25,0 %	7/99 7,1 %	11/99 11,1 %	24/120 20,0 %	25/99 35,4 %	17/99 17,2 %	8/120 6,7 %
poikaparit	34/138 26,6 %	9/125 7,2 %	11/125 8,8 %	28/138 20,3 %	16/125 12,8 %	11/125 8,8 %	6/138 4,4 %
sekaparit	45/185 24,3 %	10/165 6,1 %	15/165 9,1 %	26/185 14,2 %	22/165 13,3 %	3/165 1,8 %	5/185 2,7 %
yhteensä	109/443 24,6 %	26/389 6,7 %	37/389 9,5 %	78/443 17,6 %	63/389 16,2 %	29/389 7,5 %	19/443 4,3 %

Äänteellinen sointuisuus yhdistää lähes yhtä usein niin kaksospoikien ja kaksostyttöjen kuin eri sukupuolta olevien kaksostenkin nimiä. Esimerkiksi kaikkien turkulaiskaksosten ensimmäiset nimet ovat alkusointuisia noin 25-prosenttisesti. Loppusoinnun osalta kaksospojissa ja -tyttöissä sekä sekapareissa on eroja. Kaksostyttöjen ja -poikien ensimmäisistä nimistä noin 20 % on loppusointuisia, mutta sekaparien ensimmäisistä nimistä vain runsaat 14 %. Tämä kertonee siitä, että tyttöjen ja poikien jälkimmäisinä käytetyt nimet ovat äänteellisesti varsin erilaisia, ts. ei ole runsaasti tarjolla toiseksi nimeksi sopivia naisen- ja miehennimiä, jotka olisivat loppusointuisia. Toisten nimien loppusointuisuus taas yhdistää kaksostyttöjen nimiä useammin (35,3 %) kuin kaksospoikien ja sekaparien nimiä (molempia noin 13 %). Samoin tyttöjen nimet ovat useimmin sellaisia pareja, joiden sekä ensimmäiset että toiset nimet ovat loppusointuisia (17 %; pojilla 8 %, sekapareilla vajaat 2 %).

Taulukoista havaitaan myös, että sointuisuus yhdistää useammin pareiksi turkulaiskaksosten nimiä kuin jyvaskyläläiskaksosten nimiä. Tämän selitykseksi arvelen sitä, että Turussa annetut nimet ovat 1900-luvulta. Suuri osa nimistä on suomalaisia nimiä, joita omakielisinä voi yhdistää pareiksi helpommin kuin vierasperäisiä nimiä, jollaisia nimet olivat 1700-luvulla ja pitkälle 1800-lukuakin (kalenterinimistön suomalaistumisesta ks. Kiviniemi 1982, 113–126; nimien suomalaistumisesta Jyväskylässä ks. Lampinen 1997, 160–174).

Kaksosten nimien keskinäinen äänteellinen yhteensopivuus näyttää olevan paljon yleisempää kuin yhden lapsen nimen soinnuttaminen sisarusten nimiin. Lehto-Ääri (1997, 59) on tutkinut lietolaisten nimervalintaperiaatteita 1990-luvun alkupuoliskolla. Yksi periaate on sointuvuus, millä hän tarkoittaa etunimien ja sukunimen yhteensopivuutta sekä ensimmäisen ja jälkimmäisten etunimien yhteensopivuutta. Tutkimuksesta ilmenee, että nimenvälisijät valitsevat nimen sointuvuuden perusteella vain harvoin: tapauksia on 229:stä vain 6. *Salla*-nimi esimerkiksi on valittu siksi, että se sopii yhteen veljen *Samu*-nimen kanssa. (Lehto-Ääri 1997, 59.)

Äänteellinen sointuisuus on yleisin kaksosten nimiä yhdistävä piirre. Alku- ja loppusoinnun sekä muun sointuisuuden lisäksi kaksosten nimissä esiintyy satunnaisesti samoja äännteitä, joiden voi myös katsoa liittävän nimiä pareiksi. Esim. parissa *Ilma & Taimi* ovat samoja äännteet *i*, *a* ja *m*, nimissä *Anna & Naine* äännteet *a* ja *n*, nimissä *Kurt & Ruth* äännteet *r*, *t* ja *u*, ja nimissä *Rainer & Tuire* *i*, *e* ja *r*; joissakin tapauksissa nimihahmon samankaltaisuus vielä voimistaa yhteenkuuluvuutta. Edelleen esim. parissa *Elisabeth & Lempi* on alussa samat äännteet mutta päinvastaisessa järjestyksessä, ja muutaman parin ensimmäiset nimet muodostavat eräänlaisen ketjun, kun toisen nimi alkaa samoilla äännteillä, joilla toisen nimi päättyy, esim. *Sylvi & Vieno* ja *Sylvi & Iris*. Varsinkin silloin kun samoja äännteitä on useita, nimet ovat äännteellisesti samantapaisia.

2.2. Muu äännerakenteellinen yhtäläisyys

Sointuisuuden lisäksi keino liittää nimet yhteen on valita äännerakenteeltaan samantapaisia nimiä. Aineistostani kaikkiaan noin 14 %:a kaksosten ensimmäisiä etunimiä yhdistää se, että nimet ovat fonotaktisesti samanlaisia; jälkimmäisiä nimiä en tässä analysoi.

Kaksosten nimissä on ensinnäkin sellaisia pareja, joissa molempien etunimien ensitavussa on diftongi, esim. *Weikki & Wäinö*, *Aino & Toini* ja *Aino & Veikko*. Näistä kussakin parissa ensitavun diftongi on *i*-loppuinen. Useissa tapauksissa toisen kaksosen nimi alkaa diftongilla, kun taas toisen nimessä diftongia edeltää konsonantti, esim. *Aili & Taimi*. *i*-loppuiset diftongit nimien ensitavussa ovat yleisiä, kun taas esim. *u*-loppuinen diftongi on vain nimiparissa *Pauli & Paula*. Samarakenteisilta näytävät myös parit *Rauha & Aina*, *Aune & Aili*, *Tauno & Kaino*, *Heikki & Mauri*, joissa toisen lapsen ensimmäisen nimen ensitavun diftongi onkin *i*-, toisen *u*-loppuinen. Eri asia sitten on, hahmottuvatko nämä pareiksi, ts. riittääkö samantapaisuuden kriteeriksi pelkkä äännerakenteen samanlaisuus vai edellytetäänkö myös sitä, että itse äännteet ovat jossain määrin samanlaisia.

Nimiparin (ensimmäisten nimien) äännerakenne voi fonotaktisesti olla samanlainen myös siten, että nimien ensitavussa on pitkä vokaali. Tämä piirre yhdistää mm. etunimiä *Liisa & Saara*, *Leena & Liisa*, *Leena & Jaakko* ja *Aaro & Iiro*. Mm. nimipareissa *Aarne & Einar*, *Laina & Aarno*, *Aune & Tyyne*, *Tuija & Tuula*, *Nyylikki & Ainikki*, *Meeri & Mauri*, *Paavo & Tauno* taas kummankin kaksosparikin etunimen ensitavussa on pitkä vokaaliaines, mutta toisen nimessä se on diftongi ja toisen nimessä pitkä vokaali. Voidaanko nämä nimet katsoa pareiksi sillä perusteella, että niissä on samanlainen äännerakenne, joka todentuu erilaisina äännejonoina? Tapauksia on kaikkiaan 23, ja niistä ilmenee, että 15:ssä nimiä yhdistää jokin muukin piirre, esim. alkusointu (*Tuija & Tuula*, *Meeri & Mauri*) tai loppusointu (*Aune & Tyyne*, *Tauno &*

Paavo ja Nyylikki [!] & *Ainikki*). Loppuja kahdeksaa paria yhdistää fonologisenä piirteenä vain se, että niissä on ensitavussa pitkä vokaaliaines: *Aarne & Einar, Lauri & Paavo, Laina & Aarno, Niilo & Saima, Liisi & Reino, Liisa & Tauno, Lauri & Paavo, Reijo & Kaarle*. Nimet eivät mielestäni hahmotu pariksi ainoastaan pitkän vokaaliaineksen takia – pikemminkin nimet liittyvät pariksi siitä syystä, että ne ovat kaksitavuisia.

Nimiparit tyyppiä *Onni & Otto, Pentti & Pirkko, Hilikka & Sirkka, Hannu & Pekka, Jussi & Matti, Matti & Hanna* ovat toistensa kaltaisia siten, että nimissä on 1. ja 2. tavun rajalla geminaatta tai kolmen konsonantin yhtymä. Mainitsemani esimerkit hahmottunevat helposti pareiksi tämän yhteisen piirteen takia. Hieman kyseenalaisempia pareina ovat mm. *Weikko & Pentti, Wappu & Kerttu, Markku & Riitta, Pentti & Pekka* ja *Anni & Jarkko*, joissa kaksosista toisen nimessä on geminaatta ja toisen nimessä kolmen konsonantin yhtymä; tosin näissäkin pariksi hahmottamista edistää alku- tai loppusointuisuus.

Voi tietysti pohtia sitä, ovatko nimenvälitsijat nimistä niin tietoisia, että sommittelevat parin fonotaktisin perustein. Lehto-Äärin tutkimuksen mukaan ainakin jotkut 1990-luvulla nimen valinneet ovat tietoisia, sillä sisaruksille on valittu yhteensopivat nimet esim. sillä perusteella, että nimet ovat lyhyitä ja kaksitavuisia (*Rosa ja Siri*), päättyvät *s*-äänteeseen (jälkimmäiset nimet parissa *Oskari Matias & Antti Johannes*) ja sisältävät *nn*-geminaatan (*Jenny & Sanna*). (Lehto-Ääri 1997, 72.)

Useimmiten fonotaktisesti pareiksi liittyvät aineistoni nuoremmat, Turussa kastettujen kaksosten ensimmäiset etunimet: prosenttiosuus on 13,8. Jyväskylässä vastaava prosenttiosuus on noin 4. Ero on ymmärrettävissä, sillä Turun aineisto Jyväskylän aineistoa nuorempana sisältää suomalaisia nimiä, joista monet edustavat tiettyjä suomalaisille nimille tyypillisiä rakennetyyppejä (etunimien rakennetyypeistä ks. Kiviniemi 1982, 166–169).

Useimmiten ensimmäisiä etunimiä yhdistää se, että nimien ensitavussa on diftongi (5 %). Runsasta 3 %:a nimistä yhdistää se, että molemmissa on tavunrajainen konsonanttiyhtymä, tai se, että nimien ensitavussa ylipäätään on pitkä vokaaliaines. Vähiten, vajaat 2 %, on etunimipareja, joista molempien ensitavussa on pitkä vokaali.

Aineistoni perusteella useimmin (18 %) fonotaktisesti samanlaisia ovat kaksostyttöjen nimet. Kaksospoikien nimiä samanlainen fonotaktinen äännerakenne yhdistää hieman harvemmin (15 %), ja sekaparieren nimistä fonotaktisesti samanlaisia on runsaat 10 %.

2.3. Etunimien sama lukumäärä ja ristimänimien samanlainen rakenne

Kaksosilla on varsin usein yhtä monta nimeä (taulukko 3). Turussa kastetuista kaksosista lähes kaikilla pareilla on yhtä monta nimeä, Jyväskylässä hieman harvemmillä.

Taulukko 3. Yhtä monta nimeä saaneiden kaksosten määrä.

	Jyväskylä		Turku	
poikaparit	50/59	84,7 %	136/138	98,6 %
tyttöparit	40/61	65,7 %	117/120	97,5 %
sekaparit	61/74	82,4 %	175/185	94,6 %
yhteensä	151/194	77,8 %	428/443	96,6 %

Kaksoset ovat saaneet tavallisesti niin monta etunimeä kuin kulloinkin on ollut tapana lapsille antaa. 1700- ja 1800-luvuilla kastetuilla jyvaskyläläis-kaksosilla on tavallisesti yksi nimi, esim. *Anna & Georgius*, *Maria & Hedvig*, *Anders & Lena*, *Eric & Philip*, *Elisabeth & Magdalena* ja *Carl & Herman*.

1800-luvulla alkoi kaksinimisyys olla jo yleistä. Usean etunimen anto yleisty Suomessa nopeasti 1800-luvulla (Kiviniemi 1982, 181). Länsi-Suomessa kahden nimen anto oli jo selvästi yleisin tapa 1800-luvun lopulla (Kiviniemi 1993, 15). Turussa vuosina 1920–1924 kastetuista lapsista kaksinimisiä oli 88,6 % tytöistä ja 82,1 % pojista (Pulkkila 1978, 95), ja näiden lasten vuosina 1897–1905 syntyneistä vanhemmista, jotka tosin saattoivat olla muuallakin kuin Turussa kastettuja, kaksinimisiä oli äideistä 84,4 % ja isistä 88,2 % (Pulkkila 1978, 11). Keski-Suomeen moninimisyys yleistyi myöhemmin. Kuitenkin esim. Jyväskylässä oli 1840-luvulla yli 70 %:lla kastetuista lapsista kaksi nimeä (Lampinen 1997, 133). Myös kaksoset saivat kaksi nimeä. 1800-luvun jälkipuoliskolla on Jyväskylässä kastettu mm. *Johan Fredrik & Hjalmar Edvard*, *Erik Emil & Anna Otteljana*, *Anna Sofia & Ellen Fredrika*, *Gustaf Ferdinand & Erik Wilhelm* sekä *Hilda Maria & Einar Arthur*.

1900-luvulla kastetut kaksoset ovat saaneet useimmiten kaksi, muutamat kolmekin nimeä. 1900-luvun vaihteessa kaksosten kahden nimen yhdistelmiä ovat mm. Jyväskylässä annetut *Siiri Siviä & Eeva Elisabet*, *Lauri Kalervo & Paavo Ilmari* ja *Tovi Ester & Toivo Johannes* sekä Turussa annetut *Wilho Gustaf & Paavo Evert*, *Kaarlo Tauno & Kustaa Tauno*, *Gunhild Sofia & Inez Maria*, *Esther Erika & Elin Elisa*, *Emil Johannes & Alli Elvira* sekä *Mauno Olavi & Esther Helena*.

Sen lisäksi, että kaksosilla on useimmiten yhtä monta etunimeä, kaksosten ristimänimet ovat myös muotorakenteeltaan samanlaisia. Ristimänimien muotoa voidaan tarkastella tutkimalla, montako tavua ristimänimen etunimissä on (esim. Utterström 1995, 30–37; Lampinen 1997, 123–132). Kaksosten nimissä on edustuneina varsin monenlaisia tavarakenteita. Pareista *Anna & Georgius* ja *Johan & Elisabeth* toisen ristimänimi on kaksitavuinen, toisen nelitavuinen. Nimet ovat siis rakenteeltaan erilaisia. Rakenteellisesti samanlaisia taas ovat esim. *Kurt Julius & Ruth Linnea*, jotka edustavat rakennetta 1+3, ts. ensimmäiset nimet ovat yksitavuisia ja toiset kolmitavuisia. Kiinnostavaa tässä yhteydessä onkin se, ovatko kaksosten nimet rakenteeltaan samanlaisia.

Taulukko 4. Samarakenteisten nimiparien määrä.

	Jyväskylä		Turku	
poikaparit	24/59	41 %	86/138	62 %
tyttöparit	12/61	20 %	97/120	81 %
sekaparit	21/74	28 %	89/185	48 %
yhteensä	59/194	29 %	272/443	61 %

Taulukosta 4 ilmenee, että Jyväskylän kaksosista keskimäärin noin kolmasosalla on samarakenteinen nimi, Turun kaksosista noin kuudella kymmenestä. Kaksosten nimet ovat siis rakenteellisesti samanlaistuneet 1900-luvulla. Turussa kastetuista erityisesti kaksostyttöjen nimet ovat rakenteeltaan samanlaisia.

Mikäli kaksosilla on vain yksi nimi, ovat nimet usein rakenteeltaan, so. tavuluvultaan samanlaiset. Turussa kastettujen kaksosten ainoista nimistä rakenteeltaan samanlaisia on noin kahdeksan nimiparia kymmenestä, ja erirakenteisistakin useimmat liittyvät jollakin muulla tavalla yhteen (Turussa kastettujen kaksosten ainoita nimiä tarkastelen lähemmin luvussa 3). Vanhempaa nimenantoa edustavan Jyväskylän aineiston ainoiden nimien parit taas ovat rakenteeltaan melko erilaisia, vaikka 1700- ja 1800-luvun vaihteessa annetuissa kaksospoikien nimissä on useita samarakenteisia pareja, esim. 2+2-rakenteisia *David & Henrik*, *Eric & Philip*, *Johan & Michel*, *Moses & Philip*, *Erich & Johan*, *Johan & Eric* ja 3+3-rakenteisia *Philippus* ja *Johannes*, *Mattias & Johannes*, *Jacobus & Johannes*, *Philippus & Matthias*, *Johannes & Elias*, *Philippus & Ericus*. Nimiparien samarakenteisuuden syynä on kuitenkin todennäköisesti se, että nimiä on ollut vähän ja että kirjallinen traditio on suosinut tietynrakenteisia nimiä (ks. Lampinen 1997, 66).

1900-luvulla on suomalaisten kahdesta nimestä koostuviin ristimänimiin vakiintunut rakenne, jossa ensimmäinen etunimi on kaksitavuinen ja toinen etunimi kolmitavuinen (rakenne 2+3). Rakenne noudattaa ns. viskurilakia, jonka mukaan rakenteeltaan painavampi ilmaus pyritään sijoittamaan kevyemmän jälkeen; viskurilain mukaiset etunimiyhdistelmät ovat ilmeisesti rytmiltään kielenkäyttäjää miellyttäviä kokonaisuuksia. (Kiviniemi 1982, 229.) Rakenne 2+3 on tavallisin myös kaksosten ristimänimissä. Sitä edustavat varsinkin 1900-luvulla kastettujen kaksosten nimet, esim. *Lauri Kalervo & Paa-vo Ilmari*, *Anna Siviä & Alli Sofia*, *Reino Antero & Irja Linnea*.

Kaksosten nimissä on myös muunlaisia rakenteita: Rakennetta 3+3 edustavat mm. nimiparit *Kyllikki Sofia & Annikki Maria*, *Orvokki Marjatta & Sinikka Hillevi*, *Orvokki Kaarina & Sinikka Lemmitty*. Poikien nimissä esiintyy mm. rakenne 1+2 (*Paul Walter & Sven Hugo* ja *Hans Gunnar & Pehr Erik*) ja tyttöjen nimissä mm. rakenne 2+4 (*Rakel Wilhelmina & Ranghild Karolina* ja *Martha Juliana & Milda Katarina*). Nimiparit *Jari Arnold & Jorma August*,

Eva Stina & Anna Lena, Ari Allan & Sari Kaarin ovat 2+2-rakenteisia, mutta viskurilain suuntaisia siinä mielessä, että toiset nimet ovat lukumääräisesti useampia äänteitä sisältävinä pidempiä kuin ensimmäiset nimet. Aineiston muutamasta kolmesta etunimestä koostuvat ristimänimet ovat joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta samarakenteisia, esim. 2+2+3-rakenteiset *Mauri Paavo Antero & Markku Lauri Tapani, Kerttu Hilma Helena & Maila Hilma Helena, Aune Eine Ingeborg & Aate Sulo Nikanor*.

Koska 2+3-rakenne on niin tavallinen lasten nimissä 1900-luvulla ylipäättään, on syytä pohtia, riittääkö se yksin liittämään kaksosparin nimet pariiksi. Mielestäni ei. Esimerkiksi nimet *Reino Antero* ja *Irja Linnea* voisivat olla keiden hyvänsä, eivät juuri kaksosten nimiä. Nimiä ei voi tunnistaa pariiksi, vaikka niiden muotorakenne on sama. Samanlaisen tavorakenteen lisäksi on kaksosten nimillä oltava muitakin yhtäläisyyksiä. Monissa nimipareissa onkin myös esim. mm. alku- tai loppusointua. Kaksospoikien nimet ovat usein *o-* tai *i-*loppuisia, esim. *Viljo Pellervo & Väinö Pellervo, Veikko Juhani & Vilho Olavi, Hannu Tapani & Pekka Juhani*, kaksostyttyöjen nimet *i-* tai *a-*loppuisia, esim. *Aila Anneli & Eila Aulikki, Anna Sofia & Ellen Fredrika*.

Sen sijaan se, että kummankin kaksosparikin nimet ovat samarakenteisia mutta eivät edusta lähes normatiivista 2+3-rakennetta, mielestäni jo riittää yhdistämään nimet pariiksi. Näin esim. 2+4-rakenteiset kaksostyttyöjen nimet liittyvät yhteen ilman että nimiparia on yhdistämässä jokin muu piirre. Tosin niissäkin usein on äänteellistä yhtäläisyyttä. 2+2-rakenteisiin pareihin samanlaisen rytmin saa aikaan jälkimmäisen nimen päättyminen konsonanttiin – silloinkin, kun parin nimissä on eri loppukonsonantti: *Vilho Gustaf & Paavo Evert, Helvi Agnes & Armas Harald, Ari Allan & Sari Kaarin*.

Vastaavasti se, että nimiparin tavorakenne on erilainen, ei estä hahmottamasta kaksosten ristimänimiä pariiksi. Tällöin nimillä on kuitenkin oltava muita yhdistäviä piirteitä. Esim. nimet *Rosa-Lia Hellevi (4+3) & Bengt-Åke Uolevi (3+3)* miellyvät pariiksi, vaikka tytön nimi edustaa rakennetta 4+3 ja pojan nimi rakennetta 3+3. Vaikka nimet eroavat tavuluvultaan, niillä on monta yhdistävää piirrettä: kummankin ensimmäinen nimi on ruotsinkielisistä etunimistä muodostettu yhdynimi, kummankin kolmitavuiset toiset nimet ovat suomalaisia nimiä ja vielä loppusointuisia. Tämä tapaus todistaa siitäkin, että usein nimiparin yhteensopivuus syntyy usean tekijän summana.

2.4. Sisällöllisesti tai tyylillisesti samantapaiset nimet

Etunimiä valitaan monin kielenulkoisin perustein. Nimi voidaan esim. valita suvun piiristä, nimellä voi olla historiallisia, kirjallisia tai uskonnollisia esikuvia tai nimi voi viitata lapsen syntymäajankohtaan (Kiviniemi 1982, 127–173; Lehto-Ääri 1997, 35–74). Nimenantoperiaatteen saa parhaiten selville kysymällä sitä suoraan nimenantajilta, kuten Lehto-Ääri on tehnyt pro gradu

-tutkimansa (1997) varten. Se, mitä periaatteita menneiden vuosisatojen ja -kymmenten nimervalitsijat ovat noudattaneet, taas on pääteltävissä vain nimistä. Yhden lapsen nimen valinnan peruste on usein vain arvailtavissa, mutta kaksosten nimien peruste saattaa ilmetä nimistä välittömästi ja perusteesta voi olla melko varma, koska samaa periaatetta on noudatettu kahdesti.

Valittaessa nimeä kaksosille on joskus hyödynnetty valmiita nimipareja. Tämä viittaa siihen, että tavoitteena on ollut merkitä kaksoset pariksi. Valmiita nimipareja on löytynyt mm. Raamatusta: *Maria & Johannes*, *Ewa & Adam*, *Eva (Margareta) & Adam (Johannes)* ja *Maria (Orvokki Kristiina) & Martta (Lemmikki Katriina)*. Parissa *Levi Ruben & Lea Rakel* ovat pojan nimen esikuvina olleet Jaakobin pojat, tytön nimen esikuvina Jaakobin vaimot. Aineistossa on myös kaksi *Lea & Rakel* -paria.

Muutamien 1900-luvun alkukymmeninä kastettujen kaksosten nimenvallinnassa on innoittajana ollut Kalevala. Esim. *Nyylikki & Ainikki*, *Viljo Pellerovo & Väinö Kullervo*, *Terttu Tellervo & Pekka Pellerovo*, *Onerva Untamo & Olli Kalervo*, *Kyllikki Sofia & Annikki Maria*, *Katri Kyllikki & Urho Kullervo*, *Pertti Untamo & Reima Kalervo*. Kalevalaisia nimiä on annettu joko kaksosten ainoiksi nimiksi tai ensimmäisiksi tai toisiksi nimiksi.

Kaksosten nimien esikuvia ovat mahdollisesti olleet myös kuninkaalliset ja kirjalliset hahmot. Vuonna 1811 on kastettu tyttöpari, jonka nimet ovat tuttuja Ruotsin kuningattaren niminä: *Lovisa & Ulrica*. Vuonna 1907 taas on valittu nimipari *Matti & Liisa*. Turkulaiskaksosten saamien nimien esikuvina voisivat olla Juhani Ahon vuonna 1884 ilmestyneen *Rautatien* henkilöt *Matti* ja *Liisa*. Toisaalta nimenantajat ovat voineet vain valita tutut, aikoinaan yleisetkin suomalaiset nimet, ja samasta syystä on kirjailija Ahokin saattanut valita kertomuksensa henkilöille tavalliset nimet yhtäältä keskinkertaisuutta korostamaan ja toisaalta uutuuden, rautatien ja junan, vastakohtaksi. *Lisa* ja *Matti* ovat näet olleet keskimääräistä yleisempiä 1870-luvulla – tosin *Liisa* -asu vasta 1930–40-luvuilla –, *Matti* myös 1880-luvulla ja esim. nimi *Matts* vuosina 1870–1899 (Kiviniemi 1982, 277, 330).

Proprit yksilöivät ja identifioivat tarkoitteensa, esim. henkilön tai paikan. Henkilönnimi on leima, etiketti. (Esim. Kiviniemi 1982, 9; Blomqvist 1993, 9.) Kuitenkin silloin, kun nimi on homonyyminen jonkin appellatiivin kanssa, voidaan katsoa, että nimellä on myös semanttinen merkitys, sisältö. Tätä sisältöä ovat nimenantajat todennäköisesti ajatelleet valitessaan nimeä, vaikka sisältö on todennäköisesti myöhemmin nimeä käytettäessä syrjäytynyt identifioivan tehtävän tieltä. Esimerkiksi nimien *Armas*, *Jalo*, *Lempi*, *Sisko*, *Toivo* ja *Vieno* voi ajatella paitsi nimeävän myös kuvailevan – tai ainakin ilmaisevan toivotun ominaisuuden. Tällaisia vertauskuvallisia nimiä ovat monet viime vuosisadan vaihteessa käyttöön tulleet omakieliset nimet. (Kiviniemi 1982, 153.)

Kaksosten nimissä on pareja, jotka koostuvat sisällöllisistä nimistä. Tällöin nimien samantyyppinen sisältö yhdistää kaksosten nimet toisiinsa. Pa-

reissa *Rauha Maria & Suoma Lemmikki*, *Orvokki Marjatta & Sinikka Hillevi*, *Orvokki Kaarina & Sinikka Lemmitty* sekä *Sini Mirjami & Päivi Kristiina* on ensimmäisinä niminä samantyyppiset suomalaiset, vertauskuvalliset nimet. Tyttöjen nimet vertautuvat luontoon, mutta poikien nimet ovat pontevampia: *Tarmo Tuomas & Taisto Helge*.

Pariksi voivat yhdistyä myös aikansa muotiniimet. 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa suosittuja olivat uudet omakieliset nimet, joista monet olivat eräänlaisia toivenimiä (Kiviniemi 1982, 219). Aikanaan uusia nimiä on mm. nimipareissa *Kaino Irma & Armas Weikko* ja *Aatto Osvold & Aatos Onerva*. Nimet koostuvat (*Irmaa* ja *Osvoldia* lukuun ottamatta) uusista suomalaisista nimistä: *Armas*, *Kaino* ja *Weikko* tulivat Kansanvalistusseuran kalenteriin 1883, *Aatto* ja *Aatos* kalenteriin 1890 (Kiviniemi 1982, 96, 114–115).

Jos lapsella on kaksi nimeä tai useampia nimiä, joilla on appellatiivinen homonyymi (esim. *Aina Lempi Orvokki*, *Oma Armas Adolf*), on nimenvälityksessä mahdollisesti pyritty jonkin merkityksen välittämiseen. Tällöin usean nimen muodostamalla kokonaisuudella on semanttinen merkitys. Niinpä *Aino Ilona* ja *Arvo Armas* 1919 voitaisiin purkaa esim. merkityksiksi 'ainoa ilona' ja 'arvokas armas'. Tällaisissa tapauksissa nimen sisältö on ollut tärkeää, ehkä ensisijaista nimenvälityksessä (vrt. Kiviniemi 1982, 151). Yhdenkin lapsen nimestä voi ilmetä joitakin tendenssejä tai sanomia, mutta kun samalla kertaa on kastettu kaksi lasta, aavistettavissa oleva tendenssi voimistuu ja nimen tietynlaisen sisällön tai tyylin tavoittelu on todennäköisempää.

1900-luvulla annettujen nimien ruotsinkielisyys vaikuttaa suomalaisen seurakunnan kastettujen nimissä tyylipiirteeltä, mutta syynä on ilmeisesti perheen ruotsinkielisyys. Olennaista kuitenkin on, että molemmat kaksosista ovat saaneet ruotsinkieliset nimet, esim. *Gösta Johannes & Henning Johannes*, *Lars Alexander & Odin Alarik*, *Dagmar Judith & Åke Eugen*, *Carl Gunnar & Gunnel Maria*, *Edith Elise & Gunnel Linnea*, *Hans Gunnar & Pehr Erik*. Poikkeuksia ovat vain *Gerda Elina & Nils Gustaf* ja *Viljo Richard & Hans Albert*, joissa *Elina* ja *Viljo* ovat suomalaisia nimiä.

3. Komplementaarisuus

Kaksosten nimet ovat useimmiten samantapaisia ja muodostavat tästä syystä parin. Kaksosten nimet voivat kuitenkin liittyä yhteen toisinkin, tavalla, joka ilmenee selvästi nimiparista *Marja Talvikki & Terttu Tuulikki*. Parin ensimmäisistä nimistä, todennäköisistä puhuttelunimistä, muodostuu yhdyssana *marjaterttu*. Nimet muodostavat siis kokonaisuuden yhdessä. Ne ovat komplementaarisia.

Kaksosten nimet ovat kuitenkin komplementaarisia melko harvoin, ja mainitsemani nimipari onkin ainoa esimerkki sisällöllisestä komplementaarisuu-

desta. Muiden tapausten komplementaarisuus on rakenteellista ja hieman epäsuorasti ilmenevää. Selvittääkseni nimiparien rakenteellista komplementaarisuutta analysoinkin seuraavassa nimervalintaa kahden otoksen perusteella.

Kiintoisaa on havaita, että silloin kun kahden etunimen käyttö on lähes normatiivista, ovat jotkut kaksoset saaneet vain yhden nimen kumpikin. Ilmiötä voisi nimittää tietoiseksi yksinimisyydeksi. Tarkastelen lyhyesti lähemmin Turussa kastettujen kaksosten ainoita nimiä, jotka on lueteltu seuraavassa. Yksinimisiä poikapareja on 11, tyttöpäreja 19 ja sekapareja 7, yhteensä 37, runsaat 8 % kaikista turkulaiskaksosista.

<i>Niilo & Risto</i>	<i>Nyylikki & Ainikki</i>	<i>Martin & Wivi</i>
<i>Toivo & Tauno</i>	<i>Salli & Siiri</i>	<i>Kustaa & Esther</i>
<i>Vilho & Vieno</i>	<i>Aune & Tyyne</i>	<i>Ulla & Mauno</i>
<i>Matti & Johannes</i>	<i>Aili & Anni</i>	<i>Laine & Aarre</i>
<i>Pentti & Pekka</i>	<i>Elsa & Helena</i>	<i>Sylvi & Tuukka</i>
<i>Raimo & Jaakko</i>	<i>Irene & Dudi</i>	<i>Lasse & Laila</i>
<i>Timo & Jukka</i>	<i>Rakel & Lea</i>	<i>Eeva & Weli</i>
<i>Kari & Kauko</i>	<i>Regina & Natalia</i>	
<i>Jouko & Juhani</i>	<i>Lea & Rakel</i>	
<i>Erkki & Esa</i>	<i>Greta & Else</i>	
<i>Esko & Eero</i>	<i>Hannele & Marjatta</i>	
	<i>Katri & Kerttu</i>	
	<i>Birgit & Milla</i>	
	<i>Sinikka & Anita</i>	
	<i>Kaarina & Marjatta</i>	
	<i>Aili & Tuire</i>	
	<i>Leena & Kaisa</i>	
	<i>Paula & Pirkko</i>	
	<i>Sari & Marjatta</i>	

Kaksosten saamat ainoat nimet ovat useimmiten samankaltaisia. Varsinkin samaa sukupuolta olevien kaksosten nimissä on alkusointuisia (mm. *Pentti & Pekka*, *Kari & Kauko*, *Erkki & Esa*, *Lasse & Laila*, *Katri & Kerttu*, *Paula & Pirkko*) ja loppusointuisia pareja (mm. *Niilo & Risto*, *Raimo & Jaakko*, *Nyylikki & Ainikki*, *Aune & Tyyne*, *Elsa & Helena*, *Regina & Natalia*, *Laine & Aarre*). Muutamat nimiparit ovat sekä alku- että loppusointuisia (*Esko & Eero*, *Toivo & Tauno*, *Vilho & Vieno*, *Salli & Siiri*, *Aili & Anni*).

Parin muodostavat nimet ovat usein myös samarakenteisia siten, että nimissä on yhtä monta tavua. Kaksitavuisia ovat mm. *Birgit & Milla* ja *Aili & Tuire*, kolmitavuisia *Hannele & Marjatta*, *Sinikka & Anita* ja *Kaarina & Marjatta*. Sama tavujen lukumäärä näyttää useimmiten olevan yksinimisyyden ohella (ainoa) sekaparien nimiä yhdistävä piirre, esim. *Martin & Wivi*, *Kustaa & Esther*, *Ulla & Mauno*, *Sylvi & Tuukka* ja *Eeva & Weli*.

Kaksosten nimien ei kuitenkaan tarvitse olla samantapaisia, jotta ne liittyisivät yhteen. Varsin erilaisetkin nimet voivat nimittäin hahmottua pariksi. Esim. nimiparit *Matti & Johannes*, *Jouko & Juhani* ja *Sari & Marjatta* näyttävät –

erityisesti tässä kastekirjan merkintäjärjestyksessä mainittuina – yhdessä muodostavan ristimänimenä 1900-luvulla tyypilliseksi tulleen, viskurilain mukaisen kahden nimen kokonaisuuden, jossa ensimmäinen nimi on lyhyempi, usein kaksitavuinen, ja toinen pidempi, tavallisesti kolmitavuinen (ks. esim. Kiviniemi 1982, 229; Lampinen 1997, 127): *Matti + Johannes > Matti Johannes, Jouko & Juhani > Jouko Juhani, Sari & Marjatta > Sari Marjatta*. Pari *Leena & Kaisa* taas rinnastuu yhdysnimenä tuttuun nimeen *Leena-Kaisa*. Tällaisissa tapauksissa kaksosparikkien ristimänimet siis muodostavat yhdessä sellaisen kokonaisuuden, jollainen on tavallisesti yhden lapsen ristimänimi. Kaksosten ainoat ristimänimet ovat toisiaan täydentäviä, komplementaarisia.

Komplementaarisuutta paljastuu kaksosten nimistä myös vertailtaessa kaksosten nimien määrää perheen muiden lasten nimien määrään. Tutkin 140 sellaisen jyvaskyläläisperheen lasten nimet, joissa on kaksosten lisäksi muitakin lapsia, muutamissa kahdetkin kaksoset; mukaan en ole ottanut aviottomia kaksosia. Yhdeksässä perheessä kymmenestä kaksosten ja perheen muiden lasten nimimäärä on sama, kun joukkoon luetaan myös sellaiset tapaukset, joissa kaksosparikeilla on eri määrä nimiä, ts. toisella yksi mutta toisella useampia. Useimmiten 1700-luvun lopussa ja 1800-luvun alussa kastetuilla lapsilla oli vain yksi nimi, koska moninimisyys ei tuolloin vielä ollut yleistä.

Kymmenesosassa tarkastelluista perheistä sen sijaan on perheen lapsille on annettu monta nimeä lukuun ottamatta kaksosia, jotka kumpikin ovat saaneet vain yhden nimen. Esim. jyvaskyläläisen värjärin Johan Ahlgrenin ja Elisabeth Henrikintytären perheen seitsemästä lapsesta viisi vuosina 1857–1866 syntynyttä lasta ovat saaneet kukin kaksi nimeä (*Karl Gustaf* 1857, *Anna Amalia* 1859, *August Alfred* 1861, *Amanda Elisabeth* 1864 ja *Olga Maria* 1866), mutta vuonna 1870 syntyneet kuopuksiksi jääneet kaksoset ovat saaneet yhden nimen: *Pietari* ja *Iivari*. Samoin puuseppä Toivo Väinö Majakosken ja Ida Elina Tiihosen vuonna 1905 syntyneet kaksoset ovat *Martti* ja *Martta*, kun taas muut, myöhemmin syntyneet lapset ovat saaneet kaksi nimeä (*Elli Josefina* 1906, *Toini Elisabeth* 1908, *Ida Maria* 1911 ja *Aino Vieno* 1913). Myös työmies Yrjö Göösin ja Lempi Maria Göösin perheen kaksoset ovat saaneet vain yhden nimen kumpikin (1926 *Bertta* ja *Hilkka*), kun muilla on kaksi tai kolme nimeä: 1923 *Sirkka Maria*, 1927 *Ansi Liljan Tuulikki* ja 1930 *Siinto Solmu Sakari*. Yksinimisyys on yhdistänyt kaksoset toisiinsa: heilläkin on ollut kaksi nimeä mutta ei kummallakin erikseen vaan yhteensä.

Nimissä ilmenevä komplementaarisuus heijastaa nimenantajien käsitystä kaksosuudesta. Käsitys voi ilmetä myös siten, että molempia kaksosista puhutellaan nimillä yhtä aikaa, vaikka tarkoitetaan vain toista. Tämäkin korostaa kaksosten pariluonnetta, sitä, että he eivät ole yksinään täydellisiä vaan vain puolikkaita kokonaisuudesta. (Paasioksa 1989, 55.)

Eräänlaista komplementaarisuutta on sisarnimien valinta eri sukupuolta olevien kaksosten nimiksi. Tällöin nimet täydentävät toisiaan siten, että mo-

lemmat sukupuolet on otettu nimervalinnassa huomioon. Sisarnimien valinta ilmentänee myös pyrkimystä tasapuolisuuteen. Nimet *Lea* ja *Leo* esiintyvät neljän kaksosparin ensimmäisinä etuniminä. Muita pareja ovat *Martta & Martti*, *Svea & Sven* ja *Paula & Pauli*. Sisarnimen tapaisia pareja ovat myös *Rea & Reino*, *Tovi & Toivo* sekä *Gunnar & Gunhild*, joissa nimet vaikuttavat toistensa muunnelmilta. Lisäksi Turussa vuosisadan alussa kastetuissa on neljä paria, joiden toiset nimet ovat sisarnimiä: *Taimi Alexandra & Toivo Alexander*, *Eero Aleksander & Astrid Aleksandra*, *Emil Aleksander & Evi Aleksandra* ja *Dagny Alexandra & Gunnar Alexander*. Nimi *Alexander* oli vuosisadan alussa suosituimpia poikien jälkimmäisistä nimistä samoin kuin nimi *Alexandra* tyttöjen jälkimmäisistä nimistä (Pulkkila 1978, 95, 98). Muotininimipari on ollut sopivasti tarjolla kaksosten nimiksi.

4. Kaksosilla sama nimi

Sisaruksille voidaan joskus antaa sama nimi. Kun valitaan sama nimi, voidaan yhdistää sisarukset toisiinsa ja identifioida heidät saman perheen lapsiksi. Tavallisinta on, että nimi on peräisin suvun piiristä ja että se annetaan toiseksi tai kolmanneksi nimeksi. (Kiviniemi 1982, 132.) Sisarukset voivat myös periä nimen toisiltaan: lapselle annetaan aiemmin kuolleen sisaruksen nimi (Kiviniemi 1982, 133). Esim. Meldgaardin (1990, 201, 203) aineistossa yhdellä 1900-luvun alussa kastetulla tyttöparilla ovat kaikki kolme nimeä samat (*Astrid Elise Caroline*), minkä syynä on juuri se, että ensimmäinen lapsi kastettiin kotona heti mutta hän kuoli kastetoimituksen jälkeen ja sisar sai kuolleen kaksossisarensa nimen (Meldgaard 1990, 203).

Oman aineistoni kaksosillakin on useimmiten toinen nimi sama, esim. *Kaarlo Tauno & Kustaa Tauno*, *Leevi Johannes & Leo Johannes*, *Erkki Adolf & Eino Adolf*, *Helli Margareta & Helmi Margareta*, *Kerttu Hilma Helena & Maila Hilma Helena*, *Eila Lyyli & Terttu Lyyli*. Vain kahdesssa parissa, *Lahja Kyllikki & Lahja Irene* ja *Axel Volmar Alarik & Axel Georg Carles*, sama nimi on molempien ensimmäinen etunimi. Tähän epätavanomaisuuteen löytyy myös selitys: *Lahja*-niminen tyttöpari on kastettu joulupäivänä ja poikaparin ensimmäinen nimi *Axel* on myös isän nimi.

Samat toisetkin nimet on usein valittu jonkin esikuvan mukaan. Parien *Alvar Ferdinand & Birger Ferdinand*, *Pentti Willehard & Pekka Willehard*, *Heikki Olavi & Pekka Olavi* (isä *Eero Olavi*), *Kaarle Robert & Martti Robert* (isä *Tauno Robert*), *Matti Mikael & Markus Mikael* (isä *Kaino Mikael*) toinen nimi on myös isän toinen nimi. Kaksosten *Kaarlo August* ja *Paavo August* toinen on isän ensimmäinen etunimi ja parin *Gösta Johannes* ja *Henning Johannes* toinen nimi on muunneltu isän ensimmäisestä etunimestä *Johan*.

Sama nimi on kaikkiaan 31 kaksosparilla, noin 5 %:lla aineistosta. Suvun piiristä valittu nimi on näistä lähes puolella (13) ja useimmiten kaksospojilla (11). Tämä on odotuksenmukaista, sillä nimenanto suvun jäsenten mukaan on yleistä ylipäättään ja suvun mukaan annetut nimet ovat yleisempiä pojilla kuin tyttöillä (Kiviniemi 1982, 129–131).

5. Nimi sisaruuden ilmaisijana

Joskus kaksosten nimiä yhdistää se, että nimiparista ilmenee sisaruus täsmällisesti. Tällaisissa tapauksissa toisen parikin nimenä on sellainen nimi, jonka appellatiivinen homonyymi ilmaisee sisaruuden, esim. suomalaiset *Veikko*, *Veli* ja *Sisko* sekä ruotsinkielinen *Bror*. Sisaruutta ilmaiseva nimi on mitä ilmeisimmin valittu juuri sisältönsä vuoksi (vrt. Mustakallio 1997, 128). Esim. *Jorma Voitto* -nimisen veli on *Into Veikko*. Muita kaksospareja ovat esim. *Karl Oasian & Weikko Wilho*, *Irja Helene & Sisko Alise*, *Veli Heikki Vilhelm & Raili Salme Marjatta*, *Eeva & Weli* ja *Pentti Johannes & Pirkko Sisko* sekä *Alise Margareta & Bror Sigurd*. Nimiparissa *Wäinö Johannes & Weikki Johannes* diminutiivissävyinen asu *Weikki* lienee murteellinen (ks. Mustakallio 1997, 134).

Runsassisältöinen on nimipari *Sisko Lahja & Serkku Allan*, jossa tytön nimi ilmoittaa tämän aseman perheessä ja suhteessa sisaruksiin, pojan nimi taas ilmaisee tämän aseman suvussa. Myös nimiparista *Iloisa Sisko & Reima Weikko* ilmenee kummankin parikin asema: he ovat toisilleen sisko ja veli. Nimet myös jäsentyvät syntaktisiksi kokonaisuuksiksi, joissa ensimmäinen nimi on ikään kuin attribuutti ja toinen nimi sen pääasana. Ristimanimien syntaktis-semanttinen tulkinta voisi siten olla: 'sisko on iloinen, veli reipas'. Tällöin nimet myös kuvailevat kantajiaan tai ilmaisevat heihin kohdistuvia odotuksia. Samaan tapaan voitaneen tulkita nimet *Toivo Jalo* ja *Taimi Annikki*. Lasten asema perheessä ja heidän merkityksensä vanhemmilleen ilmenee nimiparista *Alku Ida & Aino Oma*. Lapset ovat perheen ensimmäiset, lapsikatraan alku.

Sisaruus on ilmaistu sitenkin, että nimillä osoitetaan kaksosten syntymäjärjestys. Kaksosten nimissä näet on pareja, joista toisen ensimmäinen etunimi alkaa *a*:lla ja toisen *b*:llä. Täsmällisesti tätä mallia edustavat parit *Alvar Ferdinand & Birger Ferdinand* ja *Bror Sigurd & Alise Margareta*, mahdollisesti myös parit *Arvo Allan & Paula Margareta* ja *Arja Inkeri & Pekka Jalmaari*, joissa *b*:n asemesta on nimenalkuisena ääntenä soinniton *p*. Syntymäjärjestys saattaa ilmetä myös nimiparista *Lars Uno & Bror Erik* sekä parista *Ensio Kalevi & Esa Kalervo*, joissa nimet *Uno* 'ensimmäinen' ja *Ensio* ilmaisevat syntymistä ensimmäisenä – tosin tämäntyppinen nimervalinta edellyttää, että nimenantajat ovat nimien suhteen sangen tiedostavia.

6. Miksi joillakin kaksosilla on erilaiset nimet?

Kaikkien kaksosten nimet eivät ole yhteensopivia eivätkä muodosta paria. Ylipäättään aineistoni vanhimmat kaksosten nimet eivät näytä pareilta lukuun ottamatta muutamaa *Adam & Eva* ja *Maria & Johannes* -paria. Syynä lienee se, että 1700- ja 1800-luvuilla suomalaisten viralliset nimet olivat vieraskielisiä, joista ei ehkä ole löytynyt yhteensovitettavia nimiä. Toisaalta nimiä oli niin vähän, että niistä ei ollut yhteensovitettaviksi; esim. Jyväskylässä kastettiin vuosina 1800–1809 466 tyttöä ja nimiä oli käytössä 26, kun taas Kööpenhaminassa vuosina 1800–1803 kastetuilla 500 tytöllä oli 181 nimeä (Lampinen 1997, 50; Meldgaard 1990, 9). Sitä paitsi tuohon aikaan ei kaksosten nimien yhteensopivuutta ehkä pidetty tärkeänä. Eva Meldgaard Villarsen (1990, 204) arvelee, että kaksosten syntyminen ei menneinä vuosisatoina ollut sensaatio, jota olisi nimenvallinnassa tähdennetty, koska lapsia oli yleensä paljon – omien aineistojeni mukaan kahdetkin kaksoset yhdessä perheessä.

Jotkut aineistoni vanhimmista nimistä kuitenkin näyttävät yhteensopivilta. Esim. 1700-luvun lopulla on runsaasti *s-* ja *us-*loppuisia miehennimiä, esim. kaksosilla nimet *Philippus & Ericus*, joiden tietenkin voisi ajatella olevan loppusointuisia. Näin ei kuitenkaan ole. Nimet ovat loppusointuisia siksi, että niissä on pikemminkin tavoiteltu tiettyä virallista, latinankielistä, asua kuin nimien yhteensopivuutta (Lampinen 1997, 59–63). Samaan tapaan nimien asusta johtuvaa on se, että monet kaksostyttöjen nimet päättyvät *a:*han, esim. *Eva & Saara* ja *Catharina & Christina*.

Kaksosten nimiä on alettu tarkoituksellisesti sovittaa yhteen vasta 1800-luvun jälkipuoliskolla. Yhteensovittamisen on mahdollistanut nimikannan suomalaistuminen ja suomalaisten nimien virallistuminen. Suomenkieliset nimenantajat saattoivat esim. soinnuttaa nimiä yhteen. Lisäksi nimien muotoiluun ja vapaaseen valintaan tuli ehkä sosiaalinenkin mahdollisuus, sillä nimenantajat saivat itse päättää nimet. Aikaisemmin nimen oli todennäköisesti päättänyt pappi. (Esim. Lampinen 1997, 66.)

1900-luvulla yhteensopimattomia pareja on aikaisempaa vähemmän. Epäsymmetrisiä nimiparit ovat mm. silloin, kun parikeilla on eri määrä etunimiä. Useimmiten toisella kaksosista on yksi etunimi ja toisella kaksi etunimeä, muutamissa tapauksissa toisella on kaksi, toisella kolme nimeä.

Jos kaksosilla on eri määrä nimiä, voidaan olettaa, että siihen on jokin syy. Nimiä voi olla eri määrä siksi, että kaksosista useampinimisellä on yhtenä nimenään jonkin esikuvan nimi. Esimerkiksi *Ester Serafia* on saanut äitinsä mukaan nimen *Serafia*, mutta sisar on *Sofia*, ja *Jaana Merja Kaarinan* kolmas nimi on valittu äidin mukaan, mutta sisar on *Maarit Marjaana*. *Urho Juuso Kalpa* -nimisen pojan (sisar *Aune*) nimi *Juuso* on myös isän nimi, nimen *Arno John William* (sisar *Laina Maria*) saaneen pojan kolmas nimi *William* on kummin nimi ja *Martti Alexanderin* (sisar *Irja*) toinen nimi on isän toinen

nimi. Toiselle kaksospojista *Sten Yrjö* ja *Lauri* on annettu isän nimi *Sten*.

Vaikka kaksosten nimistä voi todeta sen, että toinen parista on saanut nimen esikuvan mukaan, en aineistoni enkä lähteideni perusteella voi kuitenkaan antaa selitystä siihen, miksi vain toiselle on valittu nimi suvun piiristä. Toisaalta poikien nimervalinta on ainakin aikaisemmin ollut varsin traditiosidonnaista, on esim. valittu nimi suvun piiristä, kun taas tyttöjen nimervalinta on ollut vapaampaa (ks. Kiviniemi 1982, 131). Tästä syystä on saatettu noudattaa eri periaatteita valittaessa nimiä yhtä aikaa tytölle ja pojalle. Silloin eri sukupuolta olevista kaksosista poika on voinut saada enemmän nimiä kuin tyttö, kun pojalle on annettu esim. jokin isän nimistä.

1800-luvun alussa on kastettu kaksosia, joista toisella on yksi nimi ja toisella kaksi nimeä. Näissäkin tapauksissa kaksinimisen jommallekummalle nimelle on löydettävissä esikuvia: *Helena & Maria Elisa* (kummi Lisa > *Elisa*), *Hedwig & Anna Maria* (kummi Anna) ja *Eva Helena & Elisabeth* (äiti Eva). Näissä tapauksissa nimien eri määrää tuskin kuitenkaan selittää ensisijaisesti se, että kaksiniminen on saanut nimen esikuvan mukaan. Pikemminkin syynä lienee se, että kaksinimisen parikin ristimänimi on jossain määrin vakiintunut kokonaisuus: kastekirjaan merkityillä nimillä *Maria Elisa*, *Anna Maria* ja *Eva Helena* lienee tarkoitettu puhuttelunimiä *Maija Liisa*, *Anna Maija* ja *Eeva Leena*, jotka nimenkäyttäjät ovat todennäköisesti ymmärtäneet yhdeksi nimeksi: [majaliisa], [annamaija], [eevaleena] (vrt. Lampinen 1997, 73). Tätä käsitystäni tukevat parit *Helena & Anna Sophia* ja *Helena & Anna Lisa*, joista esikuva onkin löydettävissä yksinimiselle parikille: kaksostyttyjen äitien nimi on *Helena*. Vastaava selitys pätee kaksospoikien nimiin *Esa & Karl Gustaf* ja *Karl Gustaf & Teodor*, joista kaksiniminen on saanut vakiintuneen kahden nimen, nim. kuninkaan nimenä tunnetun kokonaisuuden. Nimenantajat ovat hahmottaneet nimet kokonaisuudeksi niiden käytön perusteella. Pappi on kuitenkin tiennyt, että nimiä on kaksi, ja tehnyt merkintänsä oman käsityksensä mukaan.

1800-luvun alussa myös eri sukupuolta olevat kaksoset ovat usein saaneet eri määrän nimiä siten, että tyttö on saanut kaksi nimeä, poika yhden nimen, esim. *Maria Elisabeth & Philip*, *Anna Sofia & Wilhelm*, *Maria Elisabeth & Gustaf*, *Wilhelm & Hedvig Christina* ja *Herman & Lena Lowisa*. Epäsymmetrian syynä on muoti, sillä moninimisyys yleistyi tyttöjen nimenantoon aikaisemmin kuin poikien (Lampinen 1997, 67). Lisäksi tyttöjen nimet ovat ns. vakiintuneita kokonaisuuksia. Esim. *Maria Elisabeth* lienee käytössä ollut [majaliisa] ja *Hedvig Christina* [heddastiina] (Lampinen 1997, 73).

1900-luvun puolella nimimäärän epäsymmetriaan on osin muitakin selityksiä kuin nimervalinta esikuvan mukaan. Turun kaksosista useimmin eri määrän nimiä ovat saaneet eri sukupuolta olevat kaksoset. Tapauksia on 185:stä nimiparista 16 (8,6 %; vrt. kaksospojat 1,4 % ja kaksostytöt 2,5 %), ja nimet ovat seuraavat:

Nikolai & Aune Alexandra
 Eino Olavi & Taimi Elli Lemmitty
 Judit & Pentti Artur
 Aino Ilta Lemmikki & Arvo Anton
 Irja & Martti Alexander
 Aulikki & Pentti Olavi
 Esko & Ritva Orvokki
 Maija-Liisa & Matti Ilmari
 Pirkko-Liisa & Reino Olavi
 Jorma Aatto Väinämö & Äänis Helinä
 Pirkko Anneli & Paavo Heikki Hermann
 Marja-Leena & Pekka Juhani
 Markku Olavi & Marjo-Riitta
 Naile & Nur Ali
 Juha-Pekka & Tuija Marjatta
 Seppo Antero & Kirsi-Marja

Näyttää siltä, että kaksosille ei aivan perusteetta anneta eri määrää nimiä. Useimmille näistä nimipareista nimittäin löytyy selitys; vain neljä tapausta jää ilman selitystä. Kolmessa tapauksessa (*Nikolai & Aune Alexandra*, *Irja & Martti Alexander*, *Pirkko-Liisa & Reino Olavi*) kaksiniminen parikki on saanut nimen esikuvan mukaan, ja hänellä on siksi enemmän nimiä. Kuudessa tapauksessa (*Maija-Liisa & Matti Ilmari*, *Pirkko-Liisa & Reino Olavi*, *Marja-Leena & Pekka Juhani*, *Markku Olavi & Marjo-Riitta*, *Juha-Pekka & Tuija Marjatta*, *Seppo Antero & Kirsi-Marja*) nimien eri määrä taas johtuu siitä, että toinen on saanut nimekseen yhdysnimen, joka on merkinnän perusteella yksi etunimi, vaikka nimenantajat ovat ehkä mieltäneet ristimänimen kahden etunimen kokonaisuudeksi. Nimiparissa *Jorma Aatto Väinämö* ja *Äänis Helinä* poikaparikin toinen nimi *Aatto* on muisto siitä, että kastepäivä oli uudenvuodenpäivä. Nimipareissa *Eino Olavi & Taimi Elli Lemmitty* ja *Aino Ilma Lemmikki & Arvo Anton* taas huomio kiinnittyy siihen, että tyttöparikkien kolmannet nimet ovat hellittelynimiä. Näissä tapauksissa on tytön nimeksi siirtynyt tyttölapseen suhtautumista osoittava ilmaus. Nimenvalinta kertoo nimenantajien mies- ja naiskäsityksistä samaan tapaan kuin päivälehtien syntynyt-ilmoitusten sananvalinta: kuvailevat poika-ilmoitukset ovat paljon yksitotisempia kuin tyttö-ilmoitukset, joissa tytöistä toivotaan ”söpöjä ruususuita ja metsänkeijuja”. (Rautala 1988, 36.)

7. Kulttuurin käsitykset ja käytännön vaatimukset

Suurin osa analysoimistani kaksosten nimistä on yhteensopivia. Yhteensopivuus saadaan aikaan joko samanlaisuutta tavoittelemalla, jolloin tuloksena ovat eri tavoin samantapaiset nimet, tai muodostamalla komplementaariset nimet, jolloin tulos on se, että nimet ovat yhdessä kokonaisuus. Äärikeinona

on samuus, se, että kaksosille annetaan sama nimi.

Kaksosten nimien yhteensovittamiskeinot sijoittuvat kielen eri osa-alueille: sointuisuus on fonologista, sisarnimien käyttö lähinnä morfologista, nimien määrä syntaktista ja sama-aiheisten nimien valinta semanttista ja leksi-kaalista yhteensovittamista. Nimien valitsijat käyttävät siis – joko tietoisesti tai tahattomasti – varsin monipuolisesti hyväkseen kielen ilmaisuvaroja sovit- taessaan kaksosten nimiä yhteensopiviksi. Ristimänimien tyylin muotoilussa käytetään ylipäättäänkin erityyppisiä kielellisiä keinoja (ks. tarkemmin Borg 1995).

Paitsi kaksosten myös muidenkin sisarusten nimet ovat usein yhteensopi- via ja voivat joskus muodostaa nimisarjan (Kiviniemi 1982, 159; Lampinen 1997, 189; Lehto-Ääri 1997, 51). Esim. Lehto-Äärin aineistossa on sisarukset *Otto, Eppu* ja *Atte*, omassa Jyväskylän-aineistossani 1880- ja 1890- luvuilla kastettu sisarusparvi *Toivo Yrjö Wilho, Toini Ellen Wilhelmina, Toini Elsa Sofia, Toimi Ernst Otto, Toipa Onni Ossian, Toipi Wolter Oswald, Toily Alvi Grethel* ja *Toisti Elny Maria* (Lampinen 1997, 189; Lehto-Ääri 1997, 51). Lehto-Äärin mukaan lasten nimien yhteensopivuus on vanhemmille tärkeää, sillä hänen tutkimuksessaan 29:n lapsen nimi 229:stä on sovitettu sisa- rusten nimeen; vanhempien nimiin sovitettuja on 229:stä 10. Useimmiten (21 tapauksessa) yhteensopivuus ilmenee siten, että nimet alkavat samalla ään- teellä. (Lehto-Ääri 1997, 71.)

Se, että kaksosille valitaan samantapaiset tai yhteensopivat nimet, tuntuu itsestään selvältä. Mutta miksi kaksosten nimet ovat samantapaisia? Toistensa kaltaisten nimien valinta ilmaisee sen, että nimenantajat mieltävät kaksoset pariiksi ja pitävät kaksosuutta tärkeänä asiana, ehkä erikoisenakin. Tämä on ymmärrettävää. Kaksoset ovatkin poikkeus, sillä ihminen ei voi luontoa ma- nipuloimatta säätää, haluaako hän yhden vai useamman lapsen kerrallaan. Kaksosten syntyminen on myös harvinaista: Valkoisella rodulla kaksosten osuus on noin 0,8 %. Runsaimmat kaksosfrekvenssit näyttävät keskittyneen tuottoisimmille alueille. Suomessa suurimmat kaksosfrekvenssit 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alussa olivatkin lounaisrannikolla, erityisesti Ahvenan- maalla (2,11 %) ja Turun saaristossa (2,25 %), missä kalastamalla saatiin lisä- ravintoa. Sisämaassa kaksosfrekvenssit vaihtelivat 1,64 ja 1,96 %:n välillä. (Lemmetyinen–Haukioja–Pikkola 1995, 173–178.) Nykyisin Suomessa on kaksosia 1,5 % syntyneistä (Törrönen 1997, 6).

Monissa kulttuureissa kaksosia pidetään poikkeuksina, ja joissakin kult- tuureissa kaksosiin suhtaudutaan tavalla, jonka rinnalla yhteensopivien nimien valinta on varsin vaatimaton tapa merkitä erikoisuus. Kulttuuriantropologi Mary Douglasin mukaan (1989, 39) nimittäin joidenkin länsiafrikkalaisten heimojen parissa kaksoset surmataan heti syntymähetkellä, koska niin voi- daan poistaa poikkeama ja säilyttää uskomus, ettei kaksi ihmistä voi syntyä samasta kohdusta yhtä aikaa. Toisaalta keskiafrikkalaisen lele-heimon kes-

kuudessa kaksosia ja heidän vanhempiaan kunnioitetaan, koska ajatellaan, että henget ovat antaneet heille erityisen roolin (Douglas 1978, 33).

Nimervalintaan voi silti aina olla myös käytännöllisiä syitä. Lehto-Äärin (1997, 38) kyselyssä erään viisilapsisen perheen kaikkien jäsenten ensimmäiset nimet alkavat *a*:lla ja kaikilla naispuolisilla on toisena nimenä *Johanna* ja miespuolisilla *Johannes*. Lapsista kolme ovat keskenään kolmoset. ”Lasten äiti kertoo, että vaatteiden merkkkaus ja kierrätys sisarusten kesken helpottuu, kun koko perheellä, siis myös vanhemmilla, on samat nimikirjaimet.” (Lehto-Ääri 1997, 38.) Kaksosten vanhemmat taas ovat voineet ajatella, että lapsia on helppo kutsua, käskää ja kasvattaa, kun näillä on samantapaiset nimet. Tästä syystä nimettiin aikoinaan ainakin mm. *Hirvo* ja *Tarvo* – vetojuhtana käytetty härkäpari (Huldén 1995, 128).

LÄHTEET

Aineistolähteet

- Jyväskylän kappeliseurakunnan kastettujen luettelot vuosilta 1766–1841. Kansallisarkisto, Helsinki.
- Jyväskylän kaupunkiseurakunnan kastettujen luettelot vuosilta 1841–1930. Keski-Suomen maakunta-arkisto ja Jyväskylän kaupunkiseurakunta, Jyväskylä.
- Turun Tuomiokirkkoseurakunnan kastettujen luettelot vuosilta 1900–1957. Turun tuomiokirkkoseurakunta, Turku.

Kirjallisuus

- BLOMQUIST, MARIANNE 1993: *Personnamnsboken*. FinnLectura, Helsinki.
- BORG, KAJ 1995: *Dopnamn och namngivning i Gamlakarleby 1657–1928*. Licentiatavhandling. Nordisk filologi, Åbo universitet.
- DOUGLAS, MARY 1978 (1975): *Implicit meanings. Essays in anthropology*. Routledge & Kegan, London, Henley and Boston.
- 1989 (1966): *Purity and danger. An analysis of the concepts of pollution and taboo*. ARK, London and New York.
- HULDÉN, NIKLAS 1995: Vetohärkä – työjuhta joka katosi. *Ihmisen maisema. Kirjoituksia yhteisön ja ympäristön muutoksesta Lounais-Suomen rannikolla*. Toim. Aino Nissinaho. Projekti Muuttuva miljöö – muuttuva yhteisö. Turun yliopisto, Åbo Akademi.
- KIVINIEMI, EERO 1982: *Rakkaan lapsen monet nimet. Suomalaisten etunimet ja nimervalinta*. Weilin & Göös, Espoo.
- KOSKIMIES, RAFAEL 1964: *Sanan ja runon taide. Lyhyt runousoppi ja johdatus kirjallisuuteen*. Kolmas painos. Otava, Helsinki.
- KUUSI, MATTI 1953: Kalevalaisen runon alkusointuisuudesta. *Virtittäjä*.
- LAMPINEN, ARJA 1997: *Ristimänimien valinta ja nimenannon uudemmat Jyväskylässä 1766–1930*. Lisensiaatintyö. Suomen kieli, Turun yliopisto.
- LEHTO-ÄÄRI, LIISA 1997: *Lietolaisperheisiin vuosina 1990–1995 syntyneiden lasten etunimien nimenantoperusteista ja muista nimervalintaan liittyneistä tekijöistä*. Pro gradu -tutkielma. Suomen kieli, Turun yliopisto.
- LEINO, PENTTI 1970: *Strukturaalinen alkusointu suomessa*. SKST 298. SKS, Helsinki.
- 1982: *Kieli, runo ja mitta. Suomen kielen metriikka*. SKST 376. SKS, Helsinki.
- LEMMETYINEN, RISTO – ERKKI HAUKIOJA – MIRJA PIKKOLA 1995: Kaksosten syntyvyys Suomen rannikko-ympäristössä 1700- ja 1800-luvuilla. *Ihmisen maisema. Kirjoituksia yhteisön ja ympäristön muutoksesta Lounais-Suomen rannikolla*. Toim. Aino Nissinaho. Pro-

- jekti Muuttuva miljö – muuttuva yhteisö. Turun yliopisto, Åbo Akademi.
- MELDGAARD VILLARSEN, EVA 1990: *Studier i københavnske förnamn 1650–1950*. Navnestudien udgivet af Institut for Navneforskning, Nr. 32. C. A. Reitzels Forlag, København.
- MUSTAKALLIO, SARI 1997: *Veikko*. The spreading of one vernacular name from the perspective of geographical diffusion theory. *You name it. Perspectives on onomastic research*. Edited by Ritva Liisa Pitkänen and Kaija Mallat. Studia Fennica. Linguistica 7. SKS, Helsinki.
- PAASIOKSA, ARJA 1989: *Kaksosten samaistumisesta toisiinsa, sen vaikutuksesta heidän identiteettiinsä: identtisten ja samaa sukupuolta olevien epäidenttisten kaksosten välisten erojen tarkastelua*. Pro gradu -työ. Psykologia, Turun yliopisto.
- PALMGREN, MARIA-LEENA 1986: *Johdatus kirjallisuustieteen*. WSOY, Porvoo–Helsinki–Juva.
- PULKKILA, PÄIVI 1978: *Turun suomenkielisen väestön etunimistö 1900-luvulla*. Pro gradu -tutkielma. Suomen kieli, Turun yliopisto.
- RAUTALA, HELENA 1988: *Jumala siunatkoon sikiötäni kuitenkin! Havaintoja suomen kielen piilouksesta. Isosuinen nainen. Tutkielmia naisesta ja kielestä*. Toim. Lea Laitinen. Yliopistopaino, Helsinki.
- TÖRRÖNEN, HANNELE 1997: *Meille tulee vauva II: tuplaonni. Opaskirja monikkolasten vanhemmille*. Stakes, Helsinki.
- ÜTTERSTRÖM, GUDRUN 1993: *Dopnamn i Stockholm 1621–1810*. Acta Universitatis Upsaliensis. Nomina Germanica. Arkiv for germansk namnsforskning. 19. Almqvist & Wiksell, Stockholm.
- WALES, KATIE 1990: *A Dictionary of Stylistics*. Longman, London & New York.

ARJA LAMPINEN: *Iloisa Sisko and Reima Veikko – how the names of twins constitute a pair*

My article examines the way in which the names of twins constitute a pair. The material consists of the names of 647 pairs of twins, 194 of them from the Central Finland town of Jyväskylä baptised between 1766 and 1930, and 443 from the Southwest Finland town of Turku baptised in 1904–1957.

It appears from my material that twins are usually given names that harmonise. In the 18th and 19th centuries it was relatively rare for twins' names to form a pair, but from the late 19th century onwards they are in most cases clearly intended and fashioned as a pair.

All kinds of linguistic devices are used to harmonise the names. The most common is to make them phonetically compatible. Thus the names often apply alliteration (*Salli & Siiri*), and in many cases end rhyme (*Paavo & Tauno*). Some incorporate the same sound sequences (*Pekka & Mikko*). If the twins have two names, the first ones with alliteration and the second ones with rhyme, the names seem to form a couplet (*Onerva Untamo & Olli Kalervo, Ester Helena & Eine Linnea*). In addition to displaying phonetic harmony the names of twins are often phonotactically similar. Thus they may have a diphthong or a long vowel in the first syllable (*Riitta & Reetta*) or a geminate dividing the syllables (*Pekka & Matti*).

Twins tend to have structurally similar forenames, i.e. the same number of syllables. For example, the names *Irja Wellamo* and *Aino Tellervo* consist of two-syllable first names and three-syllable second names. In addition to these structural features the names of twins may also be similar in style or content. Sometimes the fact they are siblings is expressed explicitly, as in *Iloisa Sisko* and *Reima Veikko*, *Sisko* being a homonym for the appellative *sisko* 'sister' and *Veikko* for *veikko* 'brother'. In a few cases the choice of name indicates the order of birth, the first-born being given a name beginning with A (*Alvar Ferdinand*) and the second with B (*Birger Ferdinand*). For twins, it is also possible to use traditionally (e.g. biblically) connected pairs of names, such as *Adam & Eva* or *Lea & Rakel*.

On the one hand similarity seems to be a principle in naming twins; this may, for example, be achieved by phonetic harmony. On the other hand, the names of twins may be complementary if the twins together have the same number of names as a single child and the names of twins with only one name each constitute an entity reminiscent in structure of the name of a single child, such as *Sari & Marjatta* (cf. *Sari Marjatta*). The third principle is for both twins to have one name that is the same.

The fact that the names are pairs reflects the culture-specific views on twins of the name-giver. The names of twins are made to harmonise because the twins were born together. Twins are an exception, and this can be signified by choosing compatible names.

